ОИЛА ҲУҚУҚИ

03 / 10

Никоҳ муносабатларининг тугатилиши

Норма, вазият ва ҳуқуқий ечим

Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси асосида

Мавзу режаси

01 **Никоҳнинг тугатилиш асослари**

02 Суд ва ФҲДЁ тартибида ажратиш

03 Никоҳнинг ҳақиқий эмаслиги ва оқибатлари

Ажрашиш ва ҳақиқий эмаслик

Бир жуфтлик бирга яшашни давом эттира олмайди.

Бошқа никоҳда эса қайд пайтидаёқ қонуний монелик бўлган.

Икки ҳолат учун бир хил талаб қўйиладими?

Никоҳнинг тугатилиш асослари

Эр ёки хотиннинг вафоти ёки суд томонидан вафот этган деб эълон қилиниши.

Эр-хотиндан бири ёки ҳар иккисининг аризаси бўйича никоҳдан ажратиш.

Ҳақиқий эмаслик алоҳида асос ва оқибатларга эга институтдир.

Суд ёки ФҲДЁ?

Ўзаро розилик ва вояга етмаган болалар йўқлиги ФҲДЁ тартибининг умумий шартидир.

Қонунда алоҳида ҳолатлар ҳам кўрсатилган.

Болалар ёки тегишли мулкий-таъминот низоси суд тартибини талаб қилиши мумкин.

ФҲДЁда ўзаро розилик

Вояга етмаган болалари бўлмаган эр-хотиннинг ўзаро розилиги текширилади.

Мол-мулк ёки муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз турмуш ўртоғи таъминоти бўйича низо бўлса, судга мурожаат қилиш мумкин.

Қайд тартиби 550-сон қарорда очиб берилган.

Бир тараф аризаси бўйича

Суд бедарак йўқолган ёки тегишли асосда муомалага лаёқатсиз деб топган ҳолатлар.

Камида уч йил озодликдан маҳрум қилиш ҳукми ҳам қонундаги асосдир.

Бола, умумий мулк ёки таъминот низоси бўлса, суд тартиби қўлланади.

Эрнинг талабига чеклов

Хотиннинг ҳомиладорлиги даврида ва бола туғилганидан кейин бир йил ичида эр унинг розилигисиз иш қўзғата олмайди.

Бу чеклов хотиннинг ўз мурожаат қилиш ҳуқуқини бекор қилмайди.

Тараф ва даврни аниқлаш ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

Судда ажратиш асоси

Суд бирга яшаш ва оилани сақлаб қолиш имкони бор-йўқлигини баҳолайди.

Аризадаги умумий норозилик аниқ ҳолатлар билан асосланади.

Бола хавфсизлиги ва тарафлар ҳуқуқлари алоҳида эътиборда бўлади.

Яшириш муҳлати

Суд яшириш учун олти ойгача муҳлат тайинлашга ҳақли.

Оилавий зўравонликдан жабрланган шахс талаб қилса, яшириш муҳлати тайинланмайди.

Муҳлат ҳар бир иш учун автоматик мажбурий босқич эмас.

Суд ҳал этадиган қўшимча масалалар

Бола ким билан яшаши ва унинг таъминоти.

Эр-хотиннинг умумий мол-мулкини бўлиш ҳамда тегишли таъминот талаблари.

Келишув бола ёки тараф ҳуқуқини бузса, суд уни шунчаки тасдиқламайди.

Никоҳ қачон тугайди?

ОК 47-моддаси никоҳнинг тугатилишини ФҲДЁда ажралганлик рўйхатга олинган кунга боғлайди.

Суд қарори, унинг қонуний кучи ва ФҲДЁ қайдининг вазифаларини ажратинг.

Бошқа давлат қоидасини Ўзбекистон нормаси ўрнига қўлланг.

Ҳақиқий эмаслик асослари

Никоҳ тузиш шартларининг бузилиши ва қонундаги монеликлар.

Оила қуриш мақсадисиз тузилган сохта никоҳ.

Қонунда кўрсатилган касалликни яшириш билан боғлиқ ҳолатлар ҳам махсус баҳоланади.

Ҳақиқий эмаслик оқибатлари

Никоҳни ҳақиқий эмас деб топиш суд ваколатига киради.

Умумий қоида бўйича оқибат никоҳ тузилган вақтга боғланади.

Инсофли турмуш ўртоғи ва болалар манфаатлари учун махсус кафолатлар мавжуд.

Кейс: зўравонлик ва муҳлат

Хотин никоҳдан ажратишни сўради ва зўравонлик ҳолатларини кўрсатди.

У ярашиш муҳлати бермасликни талаб қилди.

Эр «барчага олти ой берилади» деб эътироз билдирди.

Кейс ечими: истисно қоида

01 **Олти ой барча ишлар учун мажбурий муддат эмас.**

02 Жабрланган шахс талаби бўйича қонунда ярашиш муҳлати тайинламаслик белгиланган.

03 Суд тегишли ҳолатлар ва далилларни иш доирасида баҳолайди.

Кейс: сохта никоҳ ва бола

Никоҳ фақат яшашга оид имтиёз учун тузилгани ҳақида даъво берилди.

Никоҳ даврида бола туғилган.

Никоҳ ҳақиқий эмаслиги боланинг ҳуқуқларини ҳам йўқотадими?

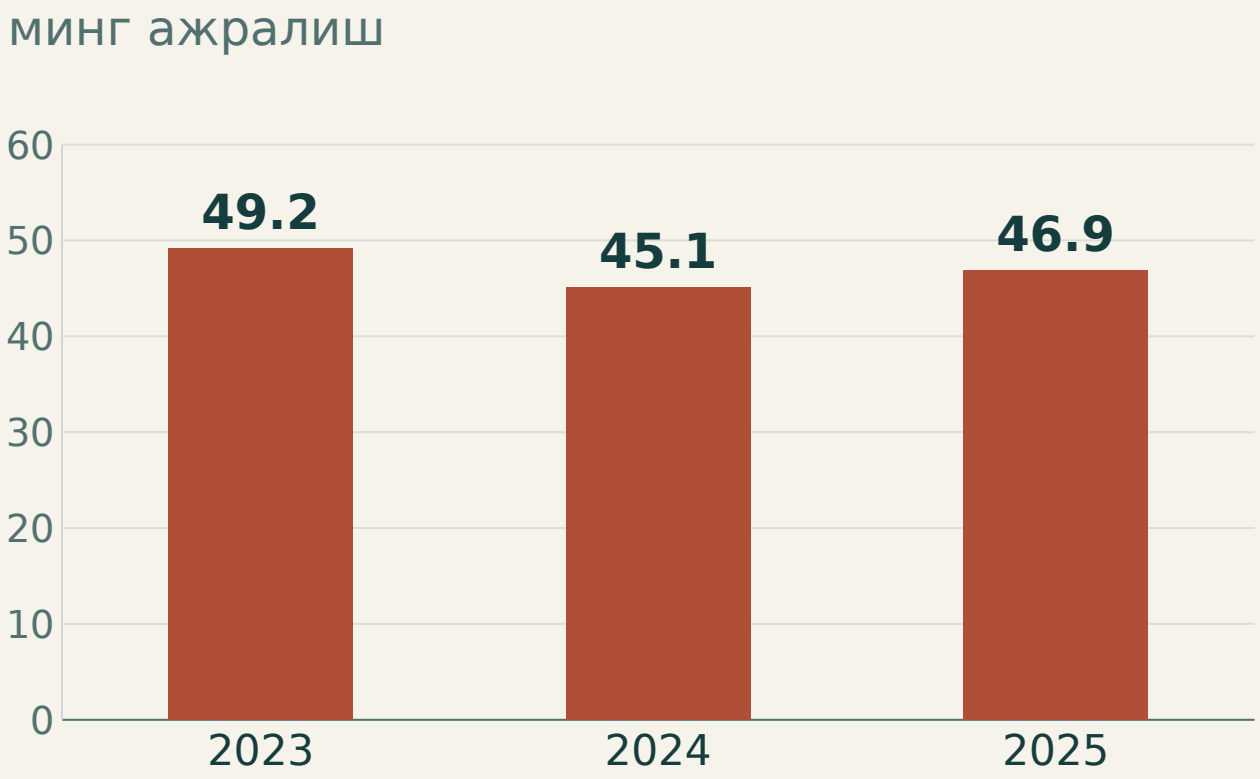
Кейс ечими: бола ҳуқуқи сақланади

01 **Сохталик никоҳ тузилган вақтдаги мақсад ва иш ҳолатлари билан аниқланади.**

02 Никоҳнинг ҳақиқий эмаслиги бундай никоҳдан туғилган бола ҳуқуқларига таъсир қилмайди.

03 Никоҳ мақоми ва боланинг насл-насаби алоҳида баҳоланади.

Никоҳдан ажралиш динамикаси

2023 йилда 49,2 минг, 2024 йилда 45,1 минг, 2025 йилда 46,9 минг ажралиш қайд этилган.

Йиллик ажримни шу йилги никоҳга бўлиш никоҳларнинг келгуси ажралиш эҳтимолини бермайди.

Амалий муаммо: тўғри талаб

Мижоз «эрим билан яшамайман, никоҳимизни ҳақиқий эмас қилинг» деди.

Никоҳ тузишдаги нуқсон ва кейинги келишмовчиликни ажратинг.

Ҳар бир талаб учун юридик факт ва далиллар рўйхатини тузинг.

Тезкор текширув

1. Яшаш муҳлати ҳар доим олти ойми?

2. Алоҳида яшаш никоҳни тугатадими?

3. Никоҳ ҳақиқий эмаслиги бола ҳуқуқларини бекор қиладими?

Жавоблар ва хулоса

01 **Йўқ. Олти ойгача, қонунда истисно ҳам бор.**

02 Йўқ. Расмий тугатилиш асоси ва қайди муҳим.

03 Йўқ. Бола ҳуқуқлари махсус ҳимоя қилинади.

Манбалар ва мустақил ўқиш

Оила кодекси. Амалдаги матн 20.10.2026 ҳолатига текширилган. lex.uz/acts/104720

Ф.М. Отахўжаев, Ш.Р. Юлдашева. Оила ҳуқуқи. Тошкент, 2013. V боб 69–78-бетлар, IX боб 101–115-бетлар.

ФҲДЁ қоидалари: Вазирлар Маҳкамасининг 20.10.2023 йилдаги 550-сон қарори. lex.uz/docs/6638940

Миллий статистика қўмитаси. Демографик ҳолат, 2025 йил якунлари. Эълон: 27.01.2026. stat.uz